

Quản lý sách và thiết bị giáo dục ở các trường tiểu học thành phố Vinh, tỉnh Nghệ An

Nguyễn Duy Anh*

*Công ty cổ phần sách và thiết bị trường học Nghệ An

Received: 6/8/2023; Accepted: 12/8/2023; Published: 18/8/2023

Abstract: The article has clarified the theoretical foundation and practical aspects related to the management of educational materials and equipment. It proposes four measures to contribute to enhancing the efficiency of educational materials and equipment management in primary schools in Vinh city, Nghe An province.

Keywords: Educational materials and equipment; primary school; Vinh city.

1. Đặt vấn đề

Trong các nhà trường tiểu học thì sách và thiết bị giáo dục (TBGD) là những thành tố không thể thiếu và đã được quy định trong Điều lệ trường tiểu học [3] và thông tư về danh mục TBGD tối thiểu cấp tiểu học [2]. Đó là những nguồn lực quan trọng góp phần tạo nên sự thành công của nhà trường. Việc trang bị đủ sách và TBGD, quản lý và sử dụng chúng khoa học, hiệu quả trong hoạt động dạy học và giáo dục học sinh là một trong các nhân tố quyết định chất lượng của nhà trường, đặc biệt là trong giai đoạn đổi mới giáo dục phổ thông hiện nay.

Để đáp ứng điều kiện PTNL cho học sinh, ngoài nội dung chương trình, sách giáo khoa, thì thiết bị dạy học tối thiểu đóng vai trò hết sức quan trọng trong việc đảm bảo đạt được mục tiêu Chương trình GDPT 2018 đã đề ra. Ngày 05/04/2019 Bộ GD&ĐT ban hành Thông tư 05 về Danh mục thiết bị dạy học tối thiểu lớp 1, trong đó có quy định rõ theo chủ đề dạy học, tên thiết bị, mục đích sử dụng... Căn cứ thông tư của Bộ, đối chiếu với thiết bị dạy học tại đơn vị, các cơ sở giáo dục sẽ cần có sự chuẩn bị đầy đủ về cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học.

Yêu cầu đổi mới chương trình GDPT, đổi mới nội dung và PPDH tất yếu kéo theo việc đổi mới về CSVC và TBDH. Thiết bị dạy học có ý nghĩa quan trọng ở chỗ: nếu sử dụng có hiệu quả sẽ không chỉ góp phần hình thành tư duy khoa học cho học sinh mà còn góp phần phát triển kỹ năng nghề nghiệp của chính giáo viên.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sách và TBGD ở trường tiểu học

Thiết bị giáo dục (TBGD) là thuật ngữ chỉ một vật thể hoặc một tập hợp đối tượng vật chất mà người giáo viên sử dụng với tư cách là phương tiện điều

kiến hoạt động nhận thức của học sinh, còn đối với học sinh thì đó là nguồn tri thức giúp các em lĩnh hội các khái niệm, định luật, thuyết khoa học,... hình thành ở học sinh các kỹ năng, kỹ xảo, đảm bảo việc giáo dục, phục vụ mục đích dạy học và giáo dục.

Theo [5] thì TBGD bao gồm: vật liệu, mẫu vật mô hình, tranh ảnh, bản đồ, dụng cụ thí nghiệm, dụng cụ lao động dạy nghề, hoá chất, vật liệu, phim đèn chiếu, băng đĩa ghi âm, ghi hình, phần mềm dạy học, vườn trường,...

Theo điều 1 về Quy chế TBGD của Bộ Giáo dục [4] thì TBGD bao gồm thiết bị phục vụ giảng dạy và học ở tại lớp, thiết bị phòng thí nghiệm, thiết bị TDTT, thiết bị nhạc – họa và các thiết bị khác trong xưởng trường, vườn trường, phòng truyền thống nhằm đảm bảo cho việc nâng cao chất lượng dạy và học, góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục toàn diện.

Như vậy, có thể hiểu sách và TBGD là hệ thống tài liệu, sách giáo khoa và các đối tượng vật chất, những phương tiện kỹ thuật được giáo viên, học sinh sử dụng trong quá trình dạy học và giáo dục, nhằm góp phần thực hiện các mục tiêu giáo dục.

2.2. Quản lý sách và TBGD ở trường tiểu học

Quản lý sách và TBGD là một trong các hoạt động quản lý ở trường tiểu học. Vì sách và TBGD trong nhà trường là nhân tố đảm bảo chất lượng giáo dục, nên người quản lý cần nắm vững cơ sở khoa học, pháp lý để chỉ đạo và thực hiện đầy đủ các chức năng quản lý sách và TBGD.

Các hoạt động quản lý sách và TBGD bao gồm: Mua sắm sách và TBGD theo yêu cầu của chương trình và kế hoạch trang bị của trường, tổ chức tự làm, sưu tầm TBGD; Sử dụng và duy trì, bảo quản sách và TBGD...

Để quản lý tốt sách và TBGD phục vụ hoạt động

giáo dục, người quản lý cần thực hiện các chức năng và nội dung quản lý, biết phân lập và phân phối các nội dung quản lý, các mặt quản lý, hiểu những đòi hỏi của chương trình giáo dục và những điều kiện để thực hiện chương trình. Những văn bản, quyết định về tiêu chuẩn thư viện, danh mục sách và TBGD tối thiểu. Phải chỉ đạo trang bị từ ít đến nhiều, từ đơn giản đến hiện đại, bám sát vào nội dung chương trình, sách giáo khoa, vào việc thực hiện cải tiến và đổi mới phương pháp giáo dục... Mặt khác, để quản lý sách và TBGD hiệu quả, nhà trường phải khai thác nhiều nguồn lực khác nhau: nhà nước và xã hội, giáo viên, phụ huynh và học sinh, mua sắm và tự làm... Quản lý sách và TBGD cần phù hợp với điều kiện và tình hình cụ thể của mỗi nhà trường.

2.3. Thực trạng quản lý sách và TBGD ở các trường tiểu học thành phố Vinh, tỉnh Nghệ An

Để có cơ sở đánh giá công tác quản lý sách và TBGD ở các trường tiểu học trên địa bàn thành phố Vinh trong giai đoạn qua, chúng tôi đã tổ chức khảo sát bằng phiếu hỏi đối với 206 cán bộ quản lý và giáo viên các trường về các vấn đề cung cấp, bảo quản và sử dụng sách và TBGD. Kết quả thu được như sau:

- Mua sắm bổ sung sách và TBGD chủ yếu được thực hiện theo kế hoạch mua sắm trang thiết bị do trường đề nghị và được Phòng Giáo dục thành phố phê duyệt và một phần do nguồn viện trợ của các dự án, huy động phụ huynh, học sinh đóng góp và tự làm,

Số sách và TBGD được mua bổ sung thêm hàng năm chủ yếu là sách giáo khoa, sách giáo viên, tài liệu tham khảo, máy tính, tivi, máy chiếu phục vụ các phòng học, TBGD cho các phòng thí nghiệm, phòng thực hành... So với yêu cầu thực tế của hoạt động giáo dục và dạy học thì số lượng và loại hình thiết bị chỉ mới đáp ứng yêu cầu tối thiểu, số thiết bị dạy học tự làm chưa được nhiều, chưa đáp ứng được tốt các hoạt động dạy học thực hành mở rộng, trải nghiệm khám phá... .

Bảo quản sách và TBGD: Nhìn chung các trường đều có phòng học tương đối khang trang, các phòng thực hành chức năng, thư viện đã được bổ sung nhiều thiết bị hiện đại. Tuy nhiên việc sắp xếp, bố trí có khi chưa hợp lý, tính khoa học chưa cao. Nhiều sách và thiết bị phục vụ cho các môn học, bài học còn để lộn xộn. Hàng năm nhà trường đều tổ chức kiểm kê tài sản thiết bị, nhưng chủ yếu là rà soát kiểm đếm số lượng, xem xét số thừa thiếu, hư hỏng mà chưa đánh

giá và tìm hiểu nguyên nhân để khắc phục. Việc bảo quản sách và TBGD ở các trường tuy đã có cố gắng nhưng vẫn chưa đáp ứng được yêu cầu cao của tình hình thực tế. Tình trạng lãng phí, hư hỏng, ảnh hưởng đến hoạt động dạy học và giáo dục học sinh còn nhiều, cần có các biện pháp quản lý chặt chẽ hơn để phát huy hơn nữa vai trò của sách và TBGD trong nhà trường.

Sử dụng sách và TBGD trong trường được diễn ra thường xuyên và là phương tiện chính để phát triển năng lực cho học sinh trong các loại hình bài dạy hình thành kiến thức mới, thực hành luyện tập, trải nghiệm khám phá... Tuy nhiên để có thể sử dụng, phát huy được ý nghĩa của sách và TBGD trong các giờ dạy, người giáo viên cần đầu tư thời gian cho việc thiết kế bài dạy với mục tiêu sử dụng các phương pháp dạy học tích cực, khai thác tối đa tính năng của thiết bị vào trong các bài dạy. Một số giảng viên có sử dụng sách và TBGD nhưng còn hình thức, chưa đi sâu khai thác hoạt động dạy học qua các thiết bị. Việc bố trí sử dụng các phòng học chức năng, thực hành, thí nghiệm có khi chưa phát huy hết công năng hoạt động của nó, gây tình trạng lãng phí cơ sở vật chất, trang thiết bị trong nhà trường.

2.4. Các biện pháp quản lý sách và TBGD ở các trường tiểu học thành phố Vinh, tỉnh Nghệ An

2.4.1. Nâng cao nhận thức của cán bộ quản lý, giáo viên về quản lý sách và TBGD

Biện pháp này giúp cán bộ quản lý, giáo viên nhận thức được vai trò của sách và TBGD, công tác quản lý sách và TBGD. Ý thức được sự cần thiết và có nhu cầu sử dụng thường xuyên, phát huy hiệu quả việc sử dụng các TBGD trong các bài dạy. Nhà trường yêu cầu các tổ chuyên môn xây dựng và báo cáo kế hoạch sử dụng sách và TBGD trong từng học kỳ, trong đó nêu rõ những tiêu chí về sử dụng TBGD trong bài dạy. Tổ chức thường xuyên các sinh hoạt chuyên môn trao đổi kinh nghiệm về sử dụng sách và TBGD đem lại hiệu quả dạy học. Gán trách nhiệm quản lý sách và TBGD cho giáo viên theo tổ chuyên môn.

2.4.2. Bồi dưỡng kỹ năng nghiệp vụ sử dụng, khai thác sách và TBGD cho giáo viên tiểu học

Sách và TBGD là một yếu tố rất quan trọng của giáo viên, nó không thể thiếu trong các giờ dạy, nhất là đối với cấp tiểu học với phương pháp dạy thực hành, trực quan đóng vai trò chủ đạo. Nếu cán bộ quản lý biết tổ chức bồi dưỡng kiến thức và chỉ đạo

giáo viên cách lựa chọn và sử dụng hiệu quả sách và TBGD thì sẽ nâng cao hiệu quả giờ dạy. Do vậy, cần thiết phải:

Bồi dưỡng nghiệp vụ, chia sẻ kinh nghiệm khai thác, sử dụng sách và TBGD trong nhà trường. Cần phát động phong trào tự làm TBGD để giáo viên thêm lòng yêu nghề và trau dồi tính sáng tạo trong việc khai thác TBGD.

Thường xuyên tổ chức các buổi tập huấn cách khai thác, sử dụng sách và TBGD nhằm tạo hứng thú cho giáo viên để họ có thể làm chủ TBGD và sử dụng TBGD thành thạo và chủ động hơn

Chỉ đạo giáo viên cách lựa chọn sử dụng sách và TBGD cho phù hợp với nội dung bài dạy và môn học để mang lại hiệu quả cao. Muốn làm tốt nội dung này người quản lý phải nâng cao chất lượng sinh hoạt tổ chuyên môn, chỉ đạo giáo viên bàn bạc đưa ra những ý kiến về cách khai thác, sử dụng sách và TBGD trong bài mới, những nội dung khó trong dạy học các chủ đề, chủ điểm.

2.4.3. Tăng cường bảo quản sách và TBGD trong nhà trường

Bảo quản là khâu quan trọng nhằm đảm bảo cho sách và TBGD của nhà trường luôn luôn trong tình trạng tốt, sẵn sàng đáp ứng đầy đủ các yêu cầu của hoạt động dạy học và giáo dục học sinh, đảm bảo điều kiện để sử dụng, khai thác có hiệu quả sách và TBGD.

Mặt khác, tất cả các sách và TBGD đều có thể bị hư hỏng hay mất mát qua quá trình sử dụng và qua thời gian. Cần bảo quản TBGD để kéo dài tuổi thọ và giá trị sử dụng của nó. Bảo quản sách và TBGD đạt được hai mục đích: bảo vệ được sách và TBGD, loại trừ hoặc hạn chế những hư hỏng không đáng có và đảm bảo hiệu quả, thuận lợi cho việc sử dụng. Muốn bảo quản sách và TBGD tốt người quản lý cần chỉ đạo cán bộ phụ trách thiết bị làm tốt công việc của họ, cần đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng (giá sách, kệ, tủ, bàn ghế, phòng thiết bị, phòng học thực hành...) và hệ thống sổ sách theo dõi hợp lý.

Đẩy mạnh hoạt động KTĐG việc sử dụng sách và TBGD ở trường tiểu học

Hoạt động KTĐG định kỳ nhằm nâng cao ý thức trách nhiệm của mỗi cán bộ giáo viên trong việc quản lý, sử dụng sách và TBGD. Kịp thời phát hiện những điều bất cập trong quản lý sách và TBGD để điều chỉnh, tìm ra các nhân tố tích cực và nhân rộng ra toàn trường. Hoạt động KTĐG việc sử dụng

sách và TBGD phải được diễn ra thường xuyên, điều chỉnh kịp thời những thiếu sót, những yếu tố kém hiệu quả. Trong đánh giá cần quan tâm đến ý thức bảo quản sách và TBGD, đồng thời chú trọng tính tích cực sử dụng và sử dụng hiệu quả sách và TBGD mà nhà trường đang có. Sau mỗi đợt kiểm tra, cần có tổng kết đánh giá, đề xuất biện pháp điều chỉnh những vấn đề chưa hợp lý, đồng thời tuyên dương khen thưởng những nhân tố tích cực. Với cách làm như vậy thì công tác quản lý sách và TBGD sẽ đạt kết quả, việc bảo quản, sử dụng sách và TBGD mới dần đi vào nền nếp, góp phần tác động làm tăng chất lượng đào tạo của nhà trường.

3. Kết luận

Sách và TBGD, tài chính là những nguồn lực mà các nhà trường cần phải có, đó là những nguồn lực quan trọng góp phần tạo nên sự thành công của bất kỳ nhà trường nào. Ở các trường tiểu học thì sách và TBGD phục vụ dạy học và giáo dục học sinh càng thể hiện rõ vai trò quan trọng của nó. Việc quản lý, sử dụng sách và TBGD một cách khoa học, hiệu quả là một trong các nhân tố quyết định chất lượng của nhà trường. Nhìn chung sách và TBGD ở các trường tiểu học trên địa bàn thành phố Vinh, tỉnh Nghệ An đã đáp ứng được yêu cầu theo danh mục TBGD tối thiểu ở trường tiểu học. Tuy nhiên, cần có các biện pháp quản lý hợp lý hơn nhằm góp phần nâng cao hiệu quả quản lý sách và TBGD, góp phần tích cực trong công cuộc đổi mới giáo dục hiện nay ở các trường tiểu học ./

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành TƯ Đảng (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TU về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*. Hà Nội
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Thông tư về danh mục thiết bị dạy học tối thiểu cấp tiểu học*, Hà Nội.
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Thông tư ban hành Điều lệ trường tiểu học*, Hà Nội.
4. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2000), *Quyết định số 41/2000/QĐ-BGD-ĐT ban hành Quy chế TBGD trong trường mầm non, trường phổ thông*, Hà Nội.
5. Ngô Quang Sơn (2005), *Vai trò của TBGD và việc đánh giá hiệu quả sử dụng TBGD trong quá trình dạy học tích cực*, Thông tin Quản lý giáo dục số 3 năm 2005.
6. Vũ Đình Tuấn (2009), *Quản lý trang thiết bị phục vụ hoạt động đào tạo tại trường Đại học Công nghiệp Hà Nội*, Luận văn thạc sĩ.